1e Jaargang, nummer 15, 18 september 2024

REFO TIJD

Blad van het Instituut voor Calvinistische Studiën i.s.m. de Nederduits Gereformeerde Kerk (1571) - De moederkerk van Nederland sinds 1579. ‘Geen kerk zal over een andere kerk heersen, geen taakuitvoerder over de andere taakuitvoerder.’ (Kerkorde Emden, 1571)

In dit nummer : Calvijn en de Evangelisten - 6, en Van Calvijn tot Steenblok

---

CALVIJN EN DE EVANGELISTEN - 6

Als we met het oordeel van God worstelen dan stelt Calvijn dat het oordeel een diepe en onbegrijpelijke afgrond is. Mensen gaan niet zomaar één keer ten verderve, maar twee en drie keer, stelt Calvijn. Ze sterven drie keer de dood, onder God’s oordeel (verklaring Mattheus 23:34).

Calvijn stelt dat er een overblijfsel is, als enig zaad wat er overblijft. In de natuur zien we dat verschijnsel ook, dat er vele sperma cellen de vagina ingaan, maar dat slechts eentje de eicel binnendringt. Er is maar een klein vonkje in de mens wat zal overblijven. De rest is slechts allemaal reflecties. Calvijn noemt het de verkiezing uit genade, en in zijn leer is de genade iets ondoorgrondelijks, zeer zeker niet iets te verdienen naar het vlees, maar hij stelde op een gegeven moment wel dat de genade een ander soort loon was. Hij tipt het dus maar heel iets aan, opdat het vlees er niet mee weg zal lopen. Grotendeels is er dus het vlees wat weg moet. De poort is maar heel nauw. Het laat zien dat deze wereld grotendeels verdorven is, en Calvijn houdt dus de deur op een kier.

Naast de eeuwige dood is er bij Calvijn ook sprake van een tweede dood, namelijk de verblinding door het licht des Woords. Dan worden ze aan hun leugens overgegeven en aan hun onwetendheid. Ook is er dan nog een derde dood. Blijkbaar, volgens Calvijn, is deze meervoudigheid van dood belangrijk in het verborgen raadsbesluit van God, en weer stelt Calvijn dat dit oordeel geëerd moet worden, want God weet het hoe en waarom, wat voor de mensen verborgen is. We noemen dit ook wel Calvijn’s ‘lof der oordelen’ leer, wat ook op andere plaatsen terugkomt in zijn bijbel verklaring.

God wil dat hen die niet zijn uitverkoren dus ver weg blijven. Ze mogen de waarheid niet zien. God is die waarheid, maar die deelt zichzelf dus niet zomaar met iedereen. Calvijn stelt dat God wil dat iedereen behouden wordt, maar dat zijn verborgen raadsbesluit dat niet toestaat, vanwege voor de mens onbekende en onbegrijpelijke redenen. Er is dus een strijd tussen God’s wil en God’s kennis. Onze wil kan soms goed zijn, maar we moeten ook ons verstand gebruiken. Daar komt het eigenlijk op neer. In de leer van Calvijn heeft de mens normaal gesproken geen eigen wil. In zijn uitverkiezingsleer. We kunnen dan stellen : Als de mens naar het beeld van God is geschapen, dan zou dat moeten inhouden dat ook God dan geen vrije wil heeft. In ieder geval is dat dan ook iets heel dialectisch. Uiteindelijk is kennis de bron van God, en die is grotendeels verborgen. God’s wil wordt daar soms tegen weggestreept. Ook God is dus maar heel beperkt vanwege de verborgen kennis. Er zijn dingen gaande die er voor zorgen dat God’s wil niet geheel uitgevoerd kan worden, omdat er nu eenmaal in de leer van Calvijn die ongelooflijk grote kloof is tussen de wil van God die wil dat alle mensen behouden worden, en het verborgen raadsbesluit van God die vanwege wat er daadwerkelijk gaande is daar een stokje voor steekt. God wil dus lief zijn, maar is noodgedwongen paal en perk te stellen. Dat dit iets is waar mensen geen zicht op hebben en helemaal verkeerd voorstellen is ook een onderwerp in de leer van Calvijn, want Calvijn stelt dat er beeldspraak wordt gebruikt als er wordt gesproken over de eeuwige werkelijkheden, en dat we daar geen ijdele nieuwsgierigheid toe moeten hebben. Hij is daarom ook heel voorzichtig en wil niet al te genuanceerd worden erover. Het wordt dus enigszins een beetje vaag gehouden. De vaagheid en voorzichtigheid van Calvijn werd door de latere tulipers overboord gegooid. Als het over zaken als hel en verdoemenis ging, dan was Calvijn voorzichtig en aarzelend als een slang. Die karakter-eigenschap vinden we nauwelijks bij tulipers vandaag de dag.

Calvijn laat de tragiek van de Laodiceaanse kerk zien. Ze hebben grafsteden gebouwd voor de profeten die ze hadden gedood, en nu leven ze in de schijn van de nagedachtenis zonder hun leer te aanvaarden. Calvijn stelt dat ze de profeten en martelaren zowel wettig als godsdienstig vereren, maar hoeveel eer hen ook bewezen wordt, de gelovigen behandelen ze wreed, dus dat laat zien hoeveel achting ze voor de profeten en martelaren zouden hebben : Als Petrus zou leven dan zouden ze hem hebben verscheurd. Als Jezus nog op aarde wandelde zouden ze hem braden op een langzaam vuur, stelde Calvijn.

Calvijn noemt het moordzuchtige schijn-godsdienst. Calvijn stelde dat Jezus kwam om het bedrieglijke masker af te rukken, om de eenvoudigen uit de kaken van de wolven te rukken. Ze hadden de ogen van de mensen misleid met hun uitwendige pracht en praal, met hun ijdele schijn, stelt Calvijn.

Ze dienen daarom het oog der mensen in plaats van God. Hij noemt het belachelijk als ze een schittering voor het oog ten toon willen spreiden, terwijl ze gewoon uit een beker met lijkenvocht en andere gruwelijkheden drinken. Het is dwaas. Het gebeurt, en daarom is een drievoudig oordeel op z'n plaats. Er is een eeuwige dood, en een dood waar ze aan hun leugens worden overgeleverd, omdat ze de waarheid niet waardig zijn. God is de waarheid en wil niets met dat soort lieden te maken hebben, maar toch wil God dat ze behouden worden, en sommigen grijpt God daarvoor, wegens een verborgen en ondoorgrondelijk plan. Dat moet ook wel, want sommigen zijn in het vuur geduwd door anderen. Sommigen zijn bezeten, en Jezus kwam om de bezetenen vrij te zetten. Daarom oordeelt God niet zoals de wereld oordeelt. In de spiegelwet van 1798 is trouwens elke verkiezing maar tijdelijk, omdat het gewoon bepaalde facetten van de opvoeding voorstelt. Dat moet ook wel, want zowel de mens, als de valse god van de mens, kan fouten maken, en daarom is alles maar tijdelijk. Dat is zeer zeker ook de betekenis in het Grieks van dergelijke teksten, en Jezus wees er zelf ook op dat elke gevangenis slechts tijdelijk is, anders zou het doel van de gevangenis verloren gaan. Ook de hel zou uiteindelijk in de poel des vuurs geworpen worden, stelt het boek Openbaring. Wie eeuwigheid letterlijke eeuwigheid laat zijn op basis van het boek Openbaring, kent allereerst het Grieks niet en ten tweede beseft niet dat Openbaring een allegorisch boek is. Je gelooft ook niet dat er op een dag een groot monster met zeven koppen met hoornen en kronen op uit de zee tevoorschijn komt. Het is beeldspraak. Cavijn noemde het eeuwige vuur ook beeldspraak, en weigerde er te gedetailleerd over te worden, vanwege de dreiging van ijdele nieuwsgierigheid.

Al met al laat God de mens zien, als de waarheid zijnde, als de kennis zijnde, dat het niet zomaar aan iedereen gegeven wordt, anders zou dit hoererij zijn of verkrachting. God heeft dus een groot recht op 'personal space', op fysieke afstand, op een privé leven, wat sommige mensen niet schijnen te beseffen en niet willen beseffen, omdat ze God als hun eigendom willen rondbazen. Dan komt dus TULIP te voorschijn om de mens terug te duwen, maar dat moet wel in een dichterlijke en dialectische context blijven. Teveel TULIP is dodelijk.

In zijn verklaring van Mattheus 23:24 bespreekt Calvijn de microfobie van de Laodiceaanse kerk, de nietswaardige angstvalligheid van de huichelaren in kleine dingen. Alles wat op kleine schaal gebeurt daar zijn ze allergisch voor, terwijl ze de grotere misdaden laten schieten. Bij de geringste overtreding zijn zij helemaal in paniek, stelt Calvijn, dat het voor hen erger is dan het sterven van honderd doden. Maar de grootste en zwaarste misdrijven zien ze verzoetend over het hoofd, stelt Calvijn, en zo gaan ze voorbij aan de barmhartigheid en het oordeel. Calvijn noemt het een dwaasheid van hen die God's voeten kussen terwijl ze God in het gelaat slaan. Zij houden zich alleen zeer selectief aan de geboden (vers 23).

VAN CALVIJN TOT STEENBLOK

We lezen in de gereformeerde dogmatiek van C. Steenblok in vraag 1246 over Steenblok's amazone leer zoals Calvijn die ook had, waarin Steenblok stelde dat de moederbelofte in het paradijs al het evangelie bevatte, en dit was het evangelie van het Vrouwenzaad, wat Jezus voorstelde. Calvijn had gesteld in zijn verklaring van de evangelieën dat God allereerst kwam als een Moeder, maar omdat zij werd afgewezen zond zij haar zaad, haar zoon, die overigens nog steeds het vrouwenzaad droeg. Het is dus door de zonde van de mens dat de moederbelofte opzij werd geschoven, en dat de zoon wel moest komen. Het Vrouwenzaad zou de kop van de duivel vermorzelen. Ook F. Mallan, de opvolger van C. Steenblok, wees op het belang van de donkere bruid, die hij omschreef als de zondenkennis. Deze werd centraal, voorop gesteld, in hun leer. Daar moest het dus mee beginnen, anders zou de mens in Laodicea moeten verblijven.

In vraag 1853 wordt de gerechtigheid des Heeren vrouwelijk genoemd, niet 'het' of 'hij', maar 'zij'. Deze gerechtigmaking wordt in vraag 1851 een juridische daad van God genoemd, geen ethische, zoals C. Steenblok ook eens stelde dat het dogmatische belangrijker is dan het ethische, om vleselijke inmeng te voorkomen. In deze zin is het ethische van God onderworpen aan het juridische van God die op haar beurt onderworpen is aan het dogmatische van God, God zelf. Uiteindelijk is dit het richtsnoer waaraan alles getoetst moet worden.

C. Steenblok gaf aan dat hemel en hel uit gradaties bestonden. Er waren trappen in hemel en hel van meer of minder. Zij die zwaarder hadden gezondigd zouden een zwaardere straf ontvangen. Hij geeft dus een nuance aan in hemel en hel die vaak niet gegeven wordt, want vaak wordt er geredeneerd dat een kleine zonde even erg is als een grote zonde, wat in principe de microfobie was waar ook Calvijn tegen streed. Ook verbindt hij de intensiteit van hemel en hel aan de bedelingen. Het hangt dus van een heleboel factoren af, zoals hij stelt in vraag 2203. Uiteindelijk kan dit betekenen dat sommige mensen maar met een hele lichte hel wegkomen. Als dit oordeel

komt dan is dit geenszins een menselijk oordeel, maar andere boeken zijn hier ook bij betrokken. C. Steenblok stelt dat ieder mens geoordeeld wordt naar het licht van zijn kennis, en naar vier boeken, waaronder het boek van God's alwetendheid, het boek van Woord, Wet en Evangelie, het boek van het geweten wat daarmee in overeenstemming is, en het boek des levens, wat hij het boek van de voorverordening noemt, vanwege dat daarin wordt beslist wie er zijn uitverkoren. Hun namen zijn in dat boek opgetekend. Ook C. Steenblok wijst dus nog op de nieuwe bijbel die zou komen, en die vandaag de dag, in 2024 gekomen is, en waar wij ook vanuit prediken. (zie vraag 2201)

Eerst kwam God de Moeder, in de theologie van Calvijn, en daarna, omdat zij afgewezen werd door het hardnekkige volk, kwam de zoon, en werd de mens overgeleverd aan de patriarchie. De vrouw die de mens had verkozen leek op de verste verte niet meer op het beeld van God de Moeder. Dit was een vervleselijking. Vandaar dat het vrouwelijk ambt ook werd afgewezen, naar het vlees, maar niet naar het geestelijke. Het gehele probleem van wel of geen vrouwelijke predikers wordt dus opgelost in de dialectiek. Vaak laat men alleen maar de een of de andere zijde zien. Ook Deborah was door de Heere aangesteld als richteres en profetes. De gereformeerde gemeenten hebben verschillende regeersters aanvaard als regerende bij de gratie Gods.

De amazone leer bij C. Steenblok is geenszins vervleselijkt (zie vraag 1755). Dat God als vrouw en moeder zijnde een ambt heeft in de leer van C. Steenblok is iets anders dan de dochters der mensen, want die mogen geen ambt hebben, stelt hij, maar wel buiten-ambtelijk werken. Hij geeft verschillende voorbeelden. Voor het ambt in de vergadering der gemeenten sluit hij de vrouw buiten. Ze mogen ook geen deel hebben aan de verkiezing van ambtsdragers. In vraag 1649 spreekt hij over het verschil tussen onderscheiding in enge zin, ruimere zin en ruimste zin. Deze drievoud zien we voortdurend in het werk van C. Steenblok. Soms bespreekt hij het eng en eenzijdig, dan weer ruimer, en dan in de ruimste zin, in de herschepping van hemel en aarde, in de wederbarende genade die de verlorenheid wegwast, en in de komst van de nieuwe boeken die nuance gaan geven. In die zin was C. Steenblok, net als Calvijn overigens, een zeer abstracte man, die gewoon erg voorzichtig was.

Het werk op waarde schatten is dus van belang, en niet zomaar overboord gooien in z'n geheel of met bepaalde zinnetjes weg gaan lopen. Uiteindelijk verklaart het zichzelf, en gaat de leer van C. Steenblok verder dan hemzelf, zijn eigen gedachtes erover. Het blijft in zijn leer voorkomen : 'Iets kan onderscheiden worden in ruimere zin en engere zin.' (zie vraag 1880) Van belang is het dus deze lijnen door het werk van C. Steenblok heen te zien en ze niet te verabsoluteren. Er zijn verschillende lagen in zijn werk.
